

Hovedbestyrelsens beretning om Libyen

Beslutningen om at støtte en FN militær intervention i Libyen har været en af de sværeste i Enhedslistens historie og har naturligt affødt en del debat i partiet. Derfor har Hovedbestyrelsen besluttet at udarbejde en særskilt beretning om denne sag.

Den libyske opstand

Kort efter nytår opstod den folkelige revolte i Nordafrika og Mellemøsten, som har fået navnet det arabiske forår. En folkelig opstand i Tunesien førte til regimets fald, og en demokratisk reformproces. Herefter bredte oprørene sig til nabolandene og hele den arabiske verden. I Egypten væltede opstanden den mangeårige diktator Mubarak, og i en række andre lande kom magthaverne under voldsomt pres for at gennemføre demokratiske og sociale reformer.

I midten af februar meldtes om de første demonstrationer i Libyen, og den libyske befolkning påbegyndte et oprør mod Gadaffis autoritære regime. I de største byer gik tusindvis på gaden med krav om demokrati. Men i modsætning til udviklingen i Egypten og Tunesien valgte regimet i Libyen at slå hårdt og brutalt ned på demonstranterne. Militær og lejesoldater blev sat ind og mange demonstranter blev skudt ned.

Dette førte til at oprørerne i en række byer greb til våben. Med hjælp fra deserterede soldater og officerer, der gik i mod regimet, vandt de kontrol med en række byer - særligt i det østlige Libyen. Der blev oprettet et Nationalråd, der erklærede det som sit mål at vælte Gadaffi-regimet og indføre politisk frihed, organisationsfrihed og frie valg.

I de følgende uger igangsatte Gadaffi-regimet en modoffensiv mod oprørerne. De oprørskontrollerede byer blev angrebet med tunge våben og luftvåben, med alvorlige følger for civilbefolkningen. Gadaffis styrker overvandt hurtigt den dårligt bevæbnede og organiserede oprørsbevægelse og indtog by efter by, mens de nærmede sig de store befolkningscentre i det østlige Libyen - Benghazi og Tobruk.

I samme periode begyndte en række lande at drøfte muligheden for at gribe ind for at stoppe Gadaffis angreb - f.eks. ved hjælp af et flyveforbud, som kunne sikre befolkningen i de oprørskontrollerede byer mod flyangreb. I FN diskuterede sikkerhedsrådet muligheden for en militær intervention.

Den 26. februar vedtog Sikkerhedsrådet resolution 1970,

som tog skarp afstand fra nedskydningen af fredelige demonstranter, og indberettede Gadaffi til den Internationale Straffedomstol for mistanke om "forbrydelser mod menneskeheden". Der blev samtidig vedtaget våbenembargo, rejseforbud for medlemmer af Gadaffis regering og indefrysning af deres bankkonti.

Gadaffis svar var at forstærke angrebene på sin befolkning. Den 17. marts vedtog Sikkerhedsrådet resolution 1973 om "no fly zone", med det formål at beskytte civilbefolkningen og etablere våbenhvile og forhandlinger om en politisk løsning (se nedenfor).

Beslutningen om Libyens-aktionen i Enhedslisten

FU og Folketingsgruppen havde diskuteret udviklingen i Libyen på møder fra slutningen af februar. Som følge af udviklingen besluttede FU at sætte Libyen på som punkt på HB-mødet 19/3, og besluttede samtidig, at en eventuel stillingtagen til en "no-fly-zone" vil kræve inddragelse af HB gennem et ekstraordinært møde eller afstemning over mail.

I ugen op til HB-mødet spidser den internationale diskussionen om en no-fly zone til, i takt med at Gadaffis styrker rykkede frem. På FU-møde den 15. marts godkendte FU en udtalelse, der lagde linjen for Folketingsgruppens arbejde. Den tog udgangspunkt i årsmødebeslutningen om FN fra 2009 og indebar:

- Enhedslisten støtter det folkelige oprør mod Gadaffi-regimet
- Enhedslisten påpeger Vestens hykleri ift. både Gadaffi og andre despotiske regimer.
- Enhedslisten kan kun støtte militær intervention som sidste udvej for at forhindre et igangværende eller forestående folkemord eller andre grove forbrydelser mod menneskeheden.
- Enhedslisten vil til enhver tid afvise en intervention, der ikke har et præcist og utvetydigt mandat fra FN.
- FN-mandatet skal sikre, at en intervention ikke bruges til at sikre vestlige imperialistiske interesser.
- Konkret vil Enhedslisten stillingtagen afhænge af en

vurdering af om en militært intervention vil have den ønskede effekt, om der findes mindre krigeriske alternativer, konsekvenserne for udviklingen i en politiske og sociale revolution i Nordafrika og de arabiske lande.

FU besluttede desuden, at hvis der kom et FN-mandat tager FU stilling ud fra en anbefaling fra Folketingsgruppen. På dette tidspunkt så det ikke ud til, at det var sandsynligt med et FN-mandat.

Den oprindelige støtte til FN-aktionen

Om aftenen torsdag den 17. marts vedtog FN's sikkerhedsråd resolution 1973 vedrørende etablering af flyveforbudszone og beskyttelse af civilbefolkningen i Libyen (optrykt ved siden af udtalelsen).

FN resolutionen slog fast at målet med operationen var:

- at beskytte civilbefolkningen,
- at etablere en øjeblikkelig våbenhvile og facilitere forhandlinger der kunne skabe en demokratisk reformproces, og
- at udenlandske besættelsestropper ikke kunne indsættes i Libyen.

Dagen efter fredag den 18. marts 2011 indkaldte regeringen folketinget til en hastebehandling af et forslag fra regeringen, om at danske tropper og fly skulle deltage i gennemførelsen af FN-resolutionen. Der var beklageligvis således kun ganske få timer til at tage en beslutning om Enhedslistens stillingstagen før der skulle stemmes i folketingsalen.

På den baggrund blev Forretningsudvalget hasteindkaldt til et møde fredag eftermiddag sammen med Folketingsgruppen for at tage en beslutning om Enhedslistens stillingstagen.

Diskussionen tog sit udgangspunkt i årsmødebeslutningen om FN fra 2009. Der blev i diskussionen lagt vægt på:

- At Gadaffis styrker stod ved tærsklen til oprørernes hovedby Benghazi. Og at en militær operation i det aktuelle tilfælde var den allersidste udvej. Det var ikke sandsynligt, at krav om øgede sanktioner eller stærkere diplomatisk pres på dette tidspunkt ville have kunnet nå at stoppe Gadaffis angreb. Alternativet til et militært indgreb var at Gadaffi kunne angribe storbyer med fly og tunge våben.
- At Gadaffi havde gjort klart, at han ville jage oprørerne fra hus til hus, og at regimet brutalt havde nedkæmpet tidligere opstande. Og at der derfor var stor sandsynlighed for at der inden for kort tid ville blive gennemført en massakre og alvorlige forbrydelser mod menneskeheden.

- At der forelå en klar FN resolution, som slog fast at målet med operationen ikke var at afsætte Gadaffi med militær magt, men at give den libyske befolkning mulighed for selv at gennemføre deres kamp for demokrati og opnå kontrol med deres eget land.
- At en militær sejr til Gadaffi og nedslagtning af den demokratiske opposition, ville betyde et tilbageslag for ikke bare den libyske opposition, men det ville vise hele regionens regimer, at de uhæmmet kan bruge deres militære magt mod oppositionen.

På den baggrund besluttede Forretningsudvalget at Enhedslisten kunne stemme for dansk deltagelse i implementeringen af FN's resolution. Håbet var, at FN's vedtagelse om en militær indgriben ville forhindre et forestående og alvorligt overgreb på civilbefolkningen, og samtidig kunne lægge pres på det libyske regime for at få dem til at indvilge i våbenhvile og forhandlinger om politiske reformer og dermed åbne mulighed for, at libyerne selv kunne afgøre deres fremtid.

For at sikre, at regeringen havde samme opfattelse af FN's resolution som Enhedslisten, besluttede Forretningsudvalget dog samtidig at stille en række betingelser, for Enhedslistens deltagelse:

1. Regeringen skulle garantere, at angrebene stoppes, hvis Gadaffis regime accepterer en våbenhvile og indstiller angrebene.
2. Regeringen skulle garantere, at FN-styrkerne ikke bombede områder med civil bebyggelse.
3. Regeringen skulle garantere, at Libyens suverænitæt, herunder kontrollen med landets olieressourcer blev respekteret."

Under folketingsbehandlingen tilkendegav Udenrigsministeren, Lene Espersen, at aktionen ville leve op til disse garantier, og at de var forudsat i henholdsvis selve FN-resolutionen og Folkeretten. På den baggrund stemte Enhedslistens folketingsmedlemmer sent fredag aften for den danske deltagelse i aktionen i Libyen. Men vi var fra starten klar over faren for, at FN-mandatet ikke ville blive overholdt. Derfor sagde Folketingsgruppen, at hvis ikke forudsætningerne holdt, ville Enhedslistens tilsagn blive trukket tilbage.

For at sikre, at der var opbakning til beslutningen, blev der allerede efter FUs ekstraordinære møde ringet rundt til alle HB-medlemmer, for at høre om de kunne bakke op om beslutningen. Et flertal gav deres opbakning.

På HB-mødet dagen efter lørdag den 19. marts, blev opbakningen bekræftet af et flertal, 15 stemte for en støtte til FU/Folketingsgruppens beslutning, 2 imod og 2 undlod. Deres begrundelser blev optrykt i HB-referatet.

Der er ingen tvivl om at Folketingsgruppen, FU og flertallet i HB helst havde set en anden løsning og at man langt tidligere havde forsøgt at presse regimet med andre midler,

men i en situation med udsigt til at Gadaffi kunne myrde løs på civile, var der tilslutning til at stoppe Gadaffi og presse på for en våbenhvile. Der var tidspunktet taget i betragtning ikke realistiske alternativer at pege på, hvis vi ville forhindre myrderier.

Overtrædelse af FN-mandatet

I de følgende dage og uger fulgte Folketingsgruppen og Forretningsudvalget udviklingen i Libyen tæt.

I løbet af de første par dage blev Gaddafis luftvåben, som han havde brugt til at bombe civilbefolkningen, sat ud af spillet, og Gaddafis styrker blev tvunget væk fra Benghazi og Tobruk. Det var positivt og i klar overensstemmelse med FNs resolution.

Det var forventningen, at dette første skridt ville blive fulgt op af en offensiv indsats for at få etableret den øjeblikkelige våbenhvile, som FNs resolution kræver som sit allerførste punkt. I stedet fortsatte bombardementerne. Og i takt med, at oprørerne kom i offensiven, fik den militære operation mere og mere karakter af luftstøtte til den ene part i en borgerkrig. Danske fly deltog således i bombardementer af byen Sirte, som var under angreb fra oprørsstyrker, men som aldrig havde været under oprørsstyrkernes kontrol.

Det blev også mere og mere tydeligt, at koalitionen ikke gjorde noget seriøst forsøg på at etablere en våbenhvile. De forsøg, som fx den afrikanske union og Tyrkiet gjorde, fik den kolde skulder. Samtidig gik udtalelserne fra NATO-landenes ledere mere og mere i retning af, at formålet med aktionen er at gennemføre et regimeskift.

På et møde i Udenrigspolitisk nævn rejste Frank Aaen kritik af udviklingen og af den manglende indsats for fred. Hans krav om våbenhvile og om at stoppe luftstøtten til oprørernes offensiv blev afvist af regeringen.

Derfor trådte Forretningsudvalget den 29. marts igen ekstraordinært sammen. På mødet konstaterede Forretningsudvalget, at operationen var kommet i klar strid med både FNs resolution og med det mandat som var givet i Folketinget.

På den baggrund besluttede Forretningsudvalget, at Enhedslistens samme dag skulle meddele, at partiet trak sin støtte til operationen, og samtidig opfordrede landene bag aktionen til at komme tilbage på FN-sporet og respektere resolutionen. Også denne beslutning bakkede Hovedbestyrelsen op om

Siden har Enhedslisten fortsat fulgt situationen tæt. Vi har stillet en række kritiske spørgsmål til regeringen om udviklingen i Libyen og indkaldt forsvarsministeren i samråd om bruddet på FNs resolution. Vi har ligeledes rejst kritik af den dobbeltmoral som præger regeringens linje ifht. regimerne i Mellemøsten.

På HB-mødet den 30. april blev der vedtaget en aktuel ud-

talelse om Libyen, med overskriften: "Udtalelse fra hovedbestyrelsesmødet den 30. april om Libyen", som bl.a. bringes i årsmødehæfte 3.

Tvivl og overvejelser

Både før og efter at Enhedslisten trak sin støtte til aktionen har beslutning om at støtte dansk deltagelse i den militære aktion i Libyen affødt meget debat og diskussion blandt Enhedslistens medlemmer.

Hovedbestyrelsen anerkender fuldt ud, at der er tale om et uhyre vanskeligt spørgsmål, og hverken Forretningsudvalget, Folketingsgruppen eller Hovedbestyrelsen har ment, at det var en let beslutning. I diskussionen er en række relevante spørgsmål er blevet rejst. Det drejer sig blandt andet om:

Folkemord og grove forbrydelser mod menneskeheden
Der er blevet sat spørgsmålstejn ved om der reelt var tale om et folkemord eller lignende grove forbrydelser mod menneskeheden. Der var klart ikke tale om et folkemord efter FNs definition, der handler om at man vil udrydde et særligt folk. Der er flere der i debatten har brugt ordet folkemord i en anden betydning, hvor det mere må opfattes som omfattende myrderier på en del af civilbefolkningen. Men der var tale om en truende grov forbrydelse mod menneskeheden og det er det argument, der er blevet brugt til at begrunde Enhedslistens opbakning til den militære operation. Om omfanget af truslen er det i sagens natur svær at foretage en vurdering af en situation mange kilometer borte, som der kom mange forskellige meldinger om i medierne. Og vi kan selvsagt aldrig få at vide, hvad der ville være sket, hvis Gadaffis angreb på Benghazi ikke var blevet stoppet.

Imperialistiske interesser?

Spørgsmålet om stormagtsinteresser har også stået centralt i diskussionen. Det er her vigtigt at huske på at Gadaffis regime i en årrække har været en vigtig allieret for stormagterne, og at udenlandske olieselskaber allerede opererer i Libyen. Det betyder dog ikke, at stormagterne ikke kan være motiveret af imperialistiske interesser, hvilket de helt givet er, også i dette tilfælde. Det rejser så spørgsmålet om hvad Enhedslisten bør mene i situationer, hvor der er et sammenfald mellem imperialistiske interesser, og vores ønske om, at sætte ind for at beskytte civile mod forbrydelser mod menneskeheden.

Dobbeltmoral

Det har været kritiseret at Libyen-indsatsen var udtryk for en dobbeltmoral, idet andre lande som Bahrain og Saudi-Arabien eller Israel ikke mærkede samme konsekvenser for deres overgreb.

At der gøres alt for lidt for at presse disse stater, til at stoppe undertrykkelsen af deres befolkning, er dog ikke noget argument for ikke at gribe ind i Libyen. Enhedslisten bør tvært

imod stille krav om, at der indføres sanktioner og politisk pres - også mod de regimer som er nært allierede med stormagterne.

at prøve at stoppe en truende massakre, eller skulle vi se til. Det var den besværlige baggrund for beslutningen den 18. marts.

FNs rolle

Endelig har også FNs rolle været til debat. Det har åbenlyst været et problem, at FNs resolution kunne tolkes vidt forskelligt, og at FN efter at have vedtaget resolutionen blev hængt af, og ikke havde nogen kontrol med eller ledelse over operationen, som NATO overtog ledelsen af.

Vedtaget på Enhedslistens årsmøde 2011

Det fremgår ikke klart af vores FNs vedtagelsen fra 2009, hvordan vi stiller os i sådan en situation.

Afsluttende

Forretningsudvalget, Folketingsgruppen og Hovedbestyrelsen har naturligvis brugt meget tid på debatten om denne beslutning. Vi mener, at beslutningen både er i overensstemmelse med Enhedslistens årsmødebeslutning, og at beslutningen var det rigtige. Det er hovedbestyrelsens holdning, at situationen var så alvorlig, at der måtte gribes ind, og at Enhedslisten ikke kunne forsvare modstand mod et militært indgreb, så længe vi ikke kunne pege på alternative løsninger, som kunne beskytte den libyske civilbefolkning mod Gadafi's forestående angreb.

Vi har i mange år krævet at FN greb ind overfor regimers overgreb mod befolkningen. For første gang skete det. Og vi vurderede at FN-resolutionen levede op til de krav vi har opstillet for at kunne støtte en militær intervention. Herunder at vi ikke kunne pege på alternative løsninger, som kunne beskytte civilbefolkningen.

Samtidig er det dog også siden blevet klart, at der manglede pres for at få fredsforhandlinger og våbenhvile sat i gang. Disse forhandlinger halter i høj grad stadig, og vi skal kæmpe hårdt, hvis FN-resolutionens oprindelige formål skal blive den højeste prioritet for både den danske regering og FN som helhed. Kun gennem en reel indsats for at opnå våbenhvile og gennem yderligere humanitær støtte kan en demokratisk proces, fred og en tryk civilbefolkning i Libyen opnås.

Overordnet set har denne situation og den efterfølgende debat i Enhedslisten gjort det klart, at vores grundlæggende politik på dette punkt ikke er tydelig nok, og at der er behov for yderligere debat og afklaring. Derfor stiller hovedbestyrelsen et separat forslag, som forhåbentligt kan betyde, at vi kan rette blikket fremad og på basis af mere dybdegående diskussioner, kan være bedre rustet, hvis lignende situationer skulle opstå.

Konkret beslutning

Uanset de principielle beslutninger, vi vedtager, vil en afgørelse i en bestemt situation dog altid være konkret. Vi har helt andre ønsker til løsning af en konflikt som i Libyen, men på dagen var vores beslutning konkret. Skulle vi være med til